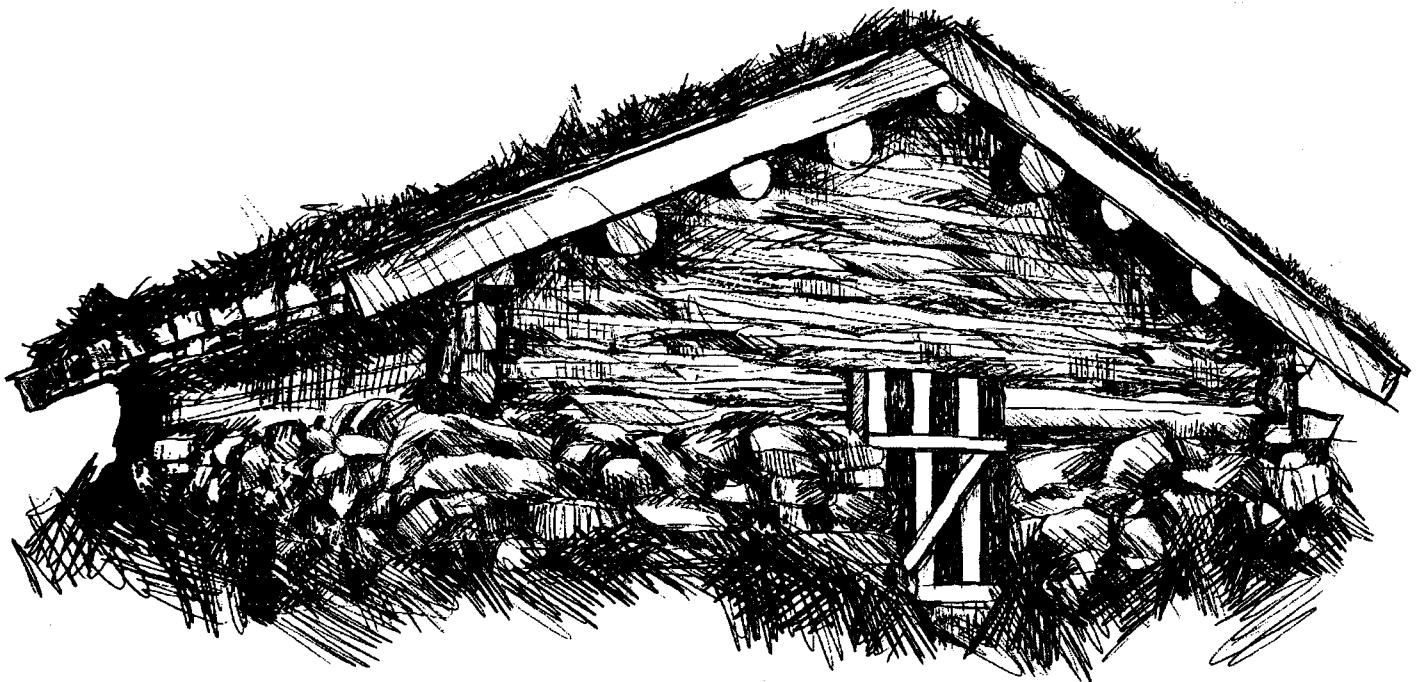

78

Som

DAGALI

Årshefte for Dagali
27. årgang 2010

kr 80,-

Tilbud om skyss ut fra Dagali

I Yngvar Nilsens Reisehaandbog, åttande utgåve frå 1896, kan ein lesa at Ole Gundersen som bodde på Nord Ramberg tok på seg å skyss folk med hest. På fast føre var prisen kr. 6,- for ein tur til Ål, kr. 5,- til Tunhovd. Han dreiv også som fjellfører over Hardangervidda. Der kunne han stille med hest og sadel. Pris då kr. 25,-.

Båttrekk

Båttrekk må være av "nyere

dato", i hvert fall her i Dagali-området. Båttrekk – overspent wire slik at det er mulig å trekke til seg båten om den skulle ligge på feil side. Båttrekk har det vært over til Leiråe og i Heinelva over til Låglitunga.

Ellers var det flere som måtte ha båt for å komme over til setrene sine på sørsida av vassdraget.

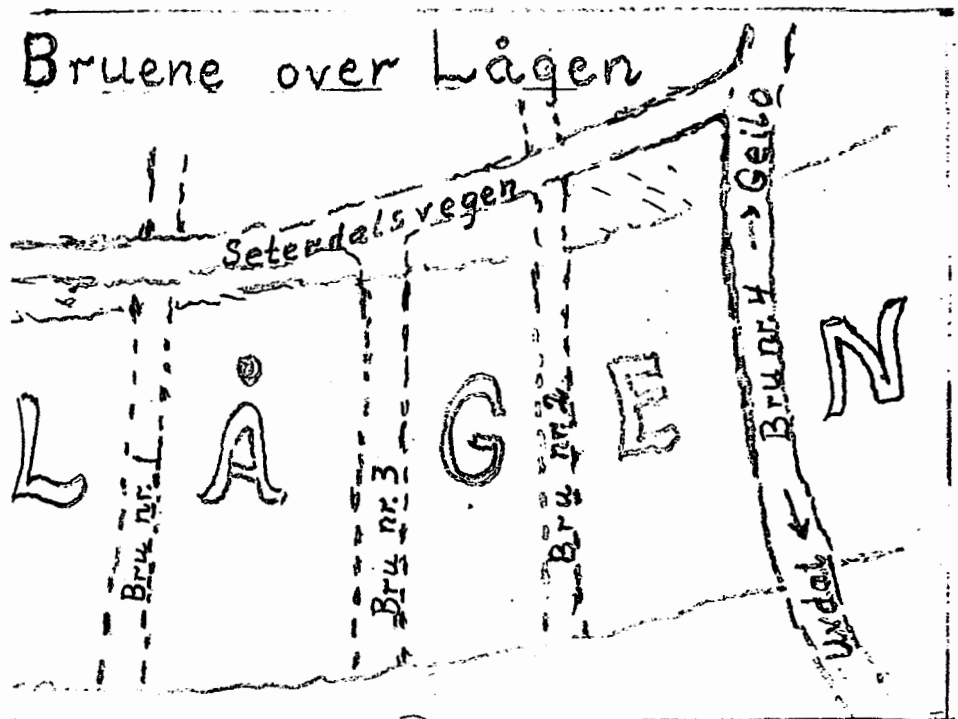
Bruer

Over bekker og små, smale elver var det forholdsvis enkelt å lage til

ei klopp (lita bru). Men skulle våre forfedre ha bru over Lågen, var det snakk om et storarbeid. Det er uhyre store krefter i flaumvatn og is som kommer flytende (=isgang eller med et gammalt ord jøkleform) Mange bruer har gått i storflaum rundt om i landet – som 1860, 1879, 1916, og flere år også.

Bruene over Lågen i Dagali

Vi kjenner i alt til 4 bruer. Først ei skisse over hvordan de sto i forhold til hverandre.

Den eldste brua

I 1790 ble det laga et militærkart over Uvdal. Der er tegna inn flere bruer i Uvdal, men ingen over Lågen i Dagali. Brua synes å være nevnt første gang i et utskiftingsdokument, "Wiggers kontrakt" fra 1817. Ut fra disse opplysningene skulle en kunne slutte: Etter 1790, men sikkert før 1817, er brua bygd opp. Hvorfor

ble brua plassert der den ble? Mange svar kan gis på det spørsmålet, men vi har festet oss ved ett. Straks ovenfor ligger Ismalfossen. Lågen har vært og er utsatt for isgang eller "jøkleform". Is løsner og driver nedover i elva i store mengder. Men ved å passere en foss, brytes isen noe opp. Den er ikke lenger så kraftfull. Brua ville ikke være så utsatt for å bli revet ned av isen.

I 1840-50 åra må det ha vært stor aktivitet med bruarbeid. I 1844 fikk Paul Enderud 5 rdlr. (= riksdaler) for "oppførelsen af en Steenmur under den nordre deel af Dagalie Broen"

Vi stiller dette spørsmålet: Kan det i utgangspunktet ha vært "ei stolpebru", altså ei bru som stod på stolper i stedet for brukar?

Ble det nå satt opp en god grunnmur og så tømra opp brukar? Eller var det brukara som nå ble forsterka?

Det foregikk mer bruararbeide i åra framover. I 1853 fikk Paul godkjent et tilbud på vel 41 speciedaler. Året etter var det reparasjonsbesiktigelse for Paul K. Enderuds arbeid på "Dagali Bro". Det gikk nok bra, for samme året fikk Paul pengene utbetalt.

Vi har ikke funnet synlige merker etter denne brua verken i vann eller på land. Av muntlig tradisjon har vi dette: Sander Hvammen d.e., f. 1896 – d. 1992, kunne fortelle om alle fire bruene. Om jeg forsto han rett, måtte det være muntlige minner han hadde hørt om den eldste brua.

Sander sin beskrivelse var slik:

Ute i elva sto to tømra brukar (brukjer på dialekt) fylt med stein. De må ha vært ganske høge for at brua ikke skulle bli tatt av flaumvatn eller isgang/jøkle-

form. Den siste tida som brua var i bruk, var brudekket mellom land og "austre" (nordre etter kompasset) brukar falt ned. Da måtte en klatre opp i en stige for å komme over.

Det gikk ingen veg oppover langs elva der Seterdalsvegen nå ligger. Stigen fra brua mot bygda gikk bratt opp over den høge moreneryggen og inn på Aasbergmogen. En skråveg tok av mot Halden.

Hvordan brukara endte sine dager, er ukjent. Men det er minst to rimelige muligheter: Hvis ingenting ble gjort, ville treverket før eller seinere bli for dårlig. Vatn og is ville plukke og skyve vekk både treverket og steinrøysa. Mest sannsynlig er det nok at brukara ble revet for at de ikke skulle bli tatt av naturkreftene. De kunne være en alvorlig trussel mot bru nummer to.

Bru nr. 2 fra 1874 med steinmura brukar

Etter forutgående planlegging og bevilgning av penger ble arbeidet satt i gang. Årstallet vi har funnet,

er 1874. Vi har foto av brua tatt av fotograf Grøvo, Geilo i 1909. Siden det er så godt bilde, oppfordrer vi interesserte til å studere det nærmere. Men vi gir et par opplysninger. Det er markert forskjell på murarbeidet. På den nedre del er det tydelige spor etter flinke amatører, og på den øvre delen etter dyktige fagfolk.

Syver Magnusen Aasberg, f.1828 – d.1885, skreiv dagbok. Fra 1874 har han notert: "Nu blir her i Dagalien opsadt ny Bro. Bygmesteren er fra Flaa ved navn Tosten Johnsen, og den koster omtrent 1100 Sped. (Speciedaler). (Overgang til kr. i 1876, d.v.s. ca 5000,- kr.)"

Brukaret inn mot bygdesida er i dag ikke å se. Det ble tatt av isgang i 1955. Ser en på brukaret som står igjen på andre sida, er det mulig å få et inntrykk av hvilke mektige krefter som virker i en isgang. Sommerstid er det mulig å se hvor brukaret har stått. Det ligger igjen bunnsteiner. God forskningstur til sommeren!

Bru nr. 3. "Sølvbrua" fra ca 1909

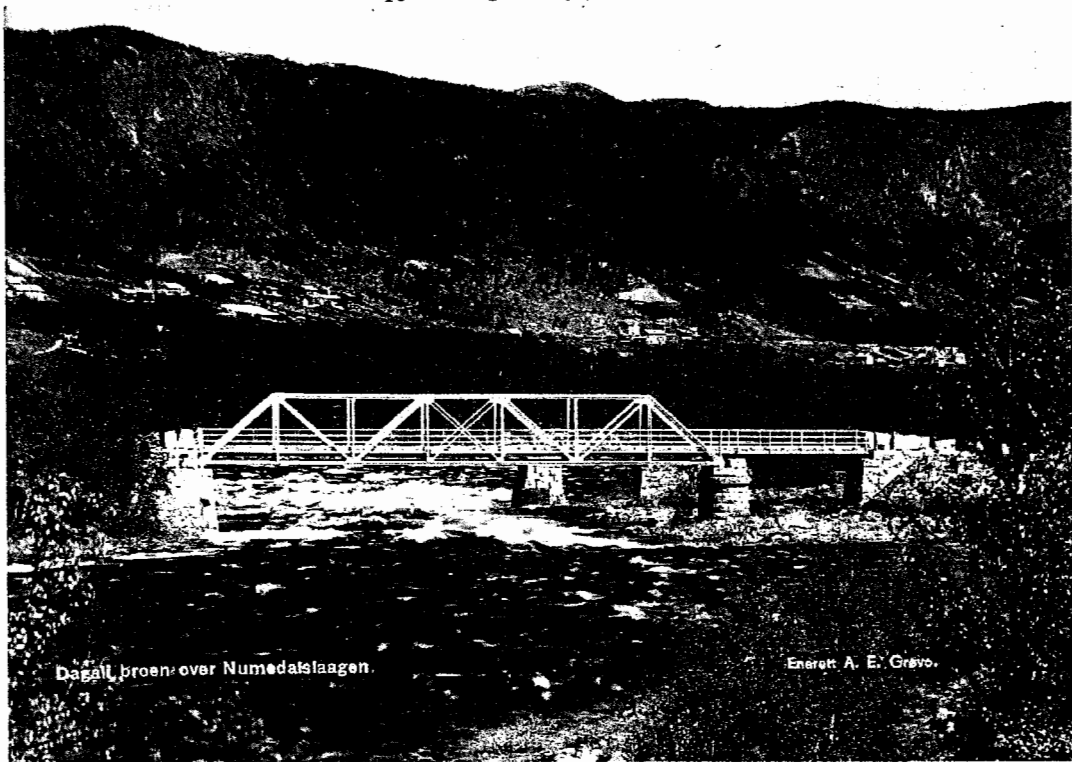
Dette må være et svært lokalt navn. Jeg hørte det ikke før i 2010. Navnet spiller hen på den nærmest sølvgrå farga på jernkonstruksjonen. Jernbruer stivet opp med ulike bærekonstruksjoner over eller under brudekket – eller begge deler – benevnes på fagspråket som fagverksbruer. Bru nr. 3 var ei jernbru med overliggende konstruksjon.

Etter som lastebiler og busser stadig ble laga større og breiere, ble brua for smal og innpå kjøringa på "austsida" også for trang. Det må ha vært den trangeste flaskehalsen mellom Kongsberg og Geilo. I den høye vegskråningen rett mot brua sto det et reklameskilt hvor det sto "Dagali er stedet" og 4 reklame-felt, antagelig var skiltet malt av Hauser.

Brua fikk en sørgelig slutt. Ble kappet opp i biter og solgt som skrapjern. Ingen i bygda, og heller

ingen i Statens vegvesen var klarsynte nok. Tenk om bygda hadde fått kjøpt eller overtatt brua og vedlikeholdt den som gangbru. Det var mange av oss i bygda som ikke ante noe, før brua var borte. De fine gråsteinsfundamentene står igjen.

Med det gamle bygdekraftverket straks ovenfor og med historie og attlevninger etter alle disse bruene, er dette kulturminneområdet av stor verdi. Det kaller på ideer. Dugnad? Og innsats!

Dagali broen over Numedalslaagen.

Enarok. A. E. Grøvo.

Foto: Arne E. Grøvo, Utlånt: Hol bygdearkiv

Bru nr. 4. Betongbrua fra 1966

Dette er brua som vi kjører over i dag. Vi hadde i "Som Daga' lir" for 2009 noen interessante glimt fra arbeidet med denne brua. Vi får stoppe med det. Egentlig er vi langt forbi minne-markeringa for 1910.

Reiar Aasberg og
Kåre Sønsterud